

Bölüm 13.

Araf'taki Edebiyat

Şahbender Çoraklı

Giriş

Sonuçları önceden hesap edilmemiş olsa da, tarihleriyle, kültürleriyle, değerleriyle; kısaca kendilerine özgü dünyalarıyla; ailelerinden uzakta, sıra özlemi çeken, yalnız, dışlanmış, birçok sorunları olan bir topluluk meydana gelmiştir. İsviçreli yazar *Max Frisch* bu gerçeğe, “İş gücü istenmişti, insanlar geldi,” (Frisch, 1991: 14) diyerek dikkat çekmiştir. Zafer Şenocak da, “İş gücü demek, yedek parça demek değil. Onlar birer insan. Geçmiş bir tarihleri, kendilerine özgü bir dünyaları ve kültürleri var,” (Şenocak, 1986: 65-70) demiştir.

Tüm yerleşik düzenlerde olduğu gibi, Türkiye kökenli insanlarımız, Almanya'daki kalıcılık eğilimleri arttıkça kendi kültürel altyapılarını oluşturmaya ve bu alt yapıya dayalı olarak kültürel, sanatsal ve yazınsal ürünlerini vermeye başlamışlardır. Bu süreçten itibaren artık bir *Edebiyattan* da söz etmek gerekecekti. 1960'lı yıllardan başlayarak günümüze kadar uzanan süreçte Almanya sınırları içinde gelişmekte olan bu Türk Diaspora Edebiyatı günümüze kadar çok çeşitli tanım ve adlandırma süreci yaşamış, hala da yaşamaktadır.

Almanya'da yaşayan ve Almanca yazan Türk kökenli yazarlarımızın edebi ürünlerinin nasıl sınıflandırılacakları ve hangi edebiyata dahil edilecekleri konusu Türk ve Alman edebiyat bilimcilerini meşgul etmiştir. Bugüne kadar genellikle “göçmen edebiyatı” kullanılmasına karşın, herkesin üzerinde uzlaştığı bir tanımlama hâlâ yapılamamıştır.

Kuşaklar Edebiyatı

Yaşadıkları ülkenin dilinde roman, öykü, şiir, tiyatro gibi alanlarda eserler veren, yarattıkları eserlerle birçok ödül alarak dikkatleri üzerine çeken, en çok satan kitaplar listesine girebilen ve sayıları gün geçtikçe artan Türk yazarları, çok önemli bir konuma gelmiş ve kendilerinden söz ettirir olmuşlardır.

İlk kuşak yazarlar, kendi sorunlarını en iyi şekilde dile getirebilen nesri seçti. Böylece onların ana konularını, Alman toplumunda karşılaştıkları her türden güçlükler, çektikleri acılar, yabancı dil sorunu, vatan hasreti, yalnızlık, uyumsuzluk, topluma uyum, toplumdan dışlanma ve bunların beraberinde getirdiği sorunlar oluşturmuştur. Aşırı bir duyarlılıkla karmaşık iç dünyalarını günlük yaşamdan kesitlerle yansıtmaya çalışmışlardır. Yazmalarının en önemli amacı, Almanlara seslenmek, onlara içini dökmek, seslerini ve dertlerini duyurmaktır (Baypınar, 1992: 358).

Bu nedenle bu yazarlara göçmenliğin kronistleri (Aytaç, 1995: 238) deniyordu. Yazdıkları kitapların başlıca okuyucuları ise, yabancı işçilerin çocuklarını okutan öğretmenler, iş çevreleri ve sosyologlardı. İkinci Dünya Savaşından sonra, 1955 yılından itibaren emek göçü, emekçi göçü bağlamında, İtalya'dan, İspanya'dan Portekiz'den, Yugoslavya'dan ve Yunanistan'dan işçiler, esasen çok kültürlü Edebiyatın müstakbel yazarları, Alman Edebiyatının Anavatanına gelmeye başlamışlardı. Almanca konuşulan sahada oluşmaya başlayan, 20. Yüzyılın bu çok kültürlü dediğimiz Edebiyatı, ilk etapta Misafir İşçi Edebiyatı (*Gastarbeiterliteratur*)

olarak adlandırılmıştı. *Misafir İşçi Edebiyatı* kavramı, 1970’li ve 80’li yıllarda yabancı yazarların Almanya, Avusturya ve İsviçrede oluşturdukları edebiyatın adıydı. Bu terim, 1955 yılından itibaren Almanca konuşulan ülkelere çok sayıda göçmen işçi alındığı ve bu işçilere misafir işçi denildiği gerçeğinden hareketle dillendirilmişti.

İlk olarak İtalyan yazar Franko Biondi ve Suriyeli yazar Rafik Schami’nin kullandıkları ‘Misafir İşçi Edebiyatı’ (Gastarbeiter Literatur) terimi, hem geçici bir süre için giden misafirler oldukları için, hem de yazarları işçi olduğu için bu aşamada yerinde bir terim olarak görülmüştür. Ortaya çıkan yapıtlarda sıla özlemi ve köklerini arama, iki temel konuyu oluşturuyordu. Franko Biondi, bu konulardan hareketle bu edebiyatı “*Acı çekenlerin edebiyatı*” (literatur der Betroffenheit) olarak da adlandırıyor (Aytaç, 1995: 19). Türkolog Wolfgang Rieman, 1960’lı yıllarda oluşmaya başlayan bu edebiyat içerisinde Türkiyeli yazarların öncüleri olarak; 1958 yılında Almanya’ya giden ve hala orada yaşamakta ve edebiyat hayatına devam etmekte olan **Yüksel Pazarkaya**’yı, 1965 yılında yayınlanan “Almanya Almanya” adlı öyküsüyle **Nezhat Üstün**’ü ve 1962–66 yılları arasında Almanya’da yaşamış ve oradaki insanımızın sorunlarını kaleme almış olan **Bekir Yıldız**’ı göstermektedir (Kuruyazıcı, 2001: 17).

Nezhat Üstün, 1965’te yazdığı 1969’da Almanca’ya da çevrilen “Almanya Almanya” adlı öyküsüyle Almanya’ya göçü konu alan ilk örneği vermiştir. (Kuruyazıcı, 2001:3-24). Bu Yazarlardan başka Almanya’ya işçi olarak gitmiş ve yine aynı yıllarda edebiyat hayatına başlamış olanlar da vardır. Almanya’ya işçi olarak giden ve 70’li yıllarda yazınsal ürün vermeye başlayan yazarlarımızdan **Habib Bektaş**, **Şinasi Dikmen** ve **Fethi Savaşçı** için yazmak, Yalnızlık, Dışlanmışlık, Sıla özlemi, Yabancılaşma, Uyum güçlükleri ve Ekonomik sorunlar demektir.

1969 ve 1972 yıllarında Almanya’ya ekonomik sebeplerden dolayı göç eden **Aras Ören** ve **Güney Dal** da bu işçi yazarlarımıza katılmışlardır. Ekonomik koşullar sebebiyle gidenlerin yanı sıra, bir de politik sebeplerden dolayı giden ve aralarında **Fakir Baykurt**, **Aysel Özakin** ve **Orhon Murat Arıburnu**’nun da bulunduğu yazarlar eklenmişti. Bu aşamadan sonra kullanılmaya başlanılan “*Emigranten Literatur (Siyasi sebeplerden dolayı göç edenler Edebiyatı)*” (Göçmen Edebiyatı) terimi, yazarların göç sebepleri göz önüne alındığında haklı görülse de, oluşmakta olan edebiyata katkı açısından bakıldığında pek haklı görülmemiştir. Bunun sebebi ise, bu sözünü ettiğimiz yazarların (Fakir Baykurt, Aysel Özakin ve Orhon Murat Arıburnu) Türkiye’den zaten belli bir edebiyat geleneğine sahip, isim yapmış yazarlar olarak Almanya’ya gittiklerinden, burada oluşan edebiyat hayatına pek katkıda bulunamadıklarıdır. Bazıları ya hiç üretmez oldular ya da kendilerinden beklenen performansı gösteremediler. Bu yazarlar arasında **Mahmut Makal**’ı, Yusuf **Ziya Bahadırlı**’yı ve **Servet Ziya Çoraklı**’yı da sayabiliriz. Dolayısıyla Almanya’da oluşmakta olan bu edebiyata, siyasi sebeplerden dolayı Almanya’ya gitmiş olan yazarlardan hareketle isim verilmesi uygun olmayacaktı. Bu açıdan bakıldığında “*Emigranten Literatur*” terimi pek yerinde görülmemiştir.

Sözünü ettiğimiz edebiyatla ilgili ilk başlardaki algı şöyleydi: dilleri ve kendileri yabancı olan bir yazarlar grubu var ve bu yazarlar kendileri için yabancı olan almancada eserler üreterek bir edebiyat oluşturmaya başladıkları yönündeydi. Ayrıca bu edebiyat, sözünü ettiğimiz yazarların kendi dillerinde yazmış oldukları eserlerin Almanca’ya çevrilmesiyle ve çeşitli ülkelerdeki azınlıklardan göçe tabi tutulmuş, anadilleri almanca olan kişilerin eserlerinden oluşmaktaydı. Ama daha sonra yukarıda sözünü ettiğimiz yazarlar devreye girince durum özel bir hal almakta ve sürgünlük

terimi devreye girmektedir. Sürgün yazarlar üzerinde oluşmuş olan, gelinen ülkenin bıraktığı etkiyi gözardı edemeyiz. Bazan da bu eserler gelinmiş olan ülkeden tamamen bağımsız bir şekilde, sırf geldikleri ülkenin etkileriyle, sürgünün etkisiyle şekillenmiş eserler de vardı, bu eserleri de göz önüne alırsak kesinlikle ilk başlarda çok kültürlülükten bahsetmek pek isabetli olmayacak, dolayısıyla bu eserler ve yazarları çok kültürlü edebiyata dahil edilemeyeceklerdi.

Sonraları Almanya'daki yazarlarımıza, Dr. Hartwig Scheinhardt'la evlenerek 17 yaşında Almanya'ya giden **Saliha Scheinhardt**, Almanya'ya yüksek öğrenim görmek için giden **Alev Tekinay**, bebek yaşta gidip, öğrenim yaşamına Almanya'da başlayan **Levent Aktoprak**, Almanya'ya işçi çocuğu olarak giden **Zehra Çırak** ve **Zafer Şenocak** da eklenmişlerdir. Alev Tekinay ve Zehra Çırak ilk kez 1983 yılında Irmgard Ackermann'ın çıkardığı antolojilerde (Ackermann, 1983) de yer alarak kendilerini göstermişlerdir.

Saliha Scheinhardt'ın öncüsü olduğu ve 'ikinci kuşak' diye adlandırdığımız yazarların da eklenmesiyle, oluşmaya başlayan *edebiyat*, Almanca eserler verilmeye başlandığı için iyiden iyiye kabuk değiştirmeye başlıyordu. Almancaya çok iyi hakim olan bu kuşakta yeni bir duyarlılık kendini hissettirir. Bir sızlanma edebiyatının yerini, kimlik sorunsalının, bireyselliğin, yabancı düşmanlığının ve insan olmadan kaynaklanan sorunların ele alındığı eserler yer alır. Mecazlar, imajlar ve dil oyunları, bu yazarların hem Almancaya olan hakimiyetlerini ve hem de edebî düzeylerini ortaya koymaktadır.

Ne Edebiyatı?

Almanya'da oluşan Türkiye kökenli edebiyat ordusu gittikçe çoğalıyor ve artık edebiyat bilimciler bu edebiyata verecek ad bulmakta zorlanıyorlardı. Birinci kuşağın nesirci olmasına karşılık, ikinci kuşak şiire de yönelme cesareti göstermiştir. Bu aşamadan sonra oluşan edebiyata '*Misafir işçi edebiyatı*' (Gastarbeiter Literatur) veya '*Göç Edebiyatı*' (Migration-Emigration Literatur) denilmesi yanlış olacaktı. Araştırmacı Irmgard Ackermann, 1982 yılında '*Misafir Edebiyatı*' (*Gastliteratur*) dediği bu edebiyata, 1984 yılında '*yabancılar edebiyatı*' (*Ausländerliteratur*) demeye başlamıştır.

Bir *edebiyatın* sınıflandırılıp 'çekmecelere' yerleştirilmesine en başından karşı çıkan Yüksel **Pazarkaya**, sırf ele alınan konulardan hareketle bu *edebiyata* '*Migrantenliteratur*' (Göçmen Edebiyatı) denilmesine karşı bu fikrini, "Göçmenlerin geldikleri ülkelerdeki yazarlar, göçmen sorunlarını ele alsalardı, onlar da mı göçmen edebiyatına dahil edileceklerdi?" (Pazarkaya, 1986: 59-65), diyerek savunmaktaydı.

90'lı yıllara gelindiğinde, *Göçmen edebiyatı*, *Göç Edebiyatı*, *Azınlıklar Edebiyatı* terimleri yerine; *Yabancı Edebiyatı*, (*Literatur der Fremde*), *Kültürlerarası Edebiyat* (*Interkulturelle Literatur*) gibi yeni terimler kullanılmaya başlanmıştı. Artık yeni bir *edebiyat* oluşmuş ve bu *edebiyatın* Alman *Edebiyatı* içerisine mi, yoksa Türk *Edebiyatı* içerisine mi dahil edilmesi gerektiği tartışmaları başlamıştı. Verilen isimlerden de anlaşılacağı gibi, Araştırmacı-bilim adamları bu *edebiyatı* sınıflandırmakta zorlanıyorlardı. Almanya'ya geliş sebepleri mi, yazarların milliyetleri mi, kökenleri mi, yoksa kullandıkları dil mi temel alınacaktı? Bu *edebiyat*, Milliyet temel alınacaksa *Türk Edebiyatına*, dil temel alınacaksa, özellikle 80'li yıllardan sonra oluşan edebiyat Almanca yazıldığı için *Alman Edebiyatına* dahil edilecekti, ancak bu o kadar da kolay olmayacaktı.

80'li yıllarda ikinci kuşak olarak da adlandırdığımız yeni yazarlar kuşağı, Almanya'ya kişilikleri oluşmadan çocuk yaşta gittikleri için, önceki kuşağın duyduğu sıla özlemini duymuyorlardı. Kendilerini ne tam anlamıyla Almanya'ya ait, ne de kendi istemleri dışı ayrıldıkları anavatanlarına ait hissediyorlardı. Nilüfer Kuruyazıcı'nın dediği gibi, "iki arada olmaları, onları hep bir kimlik arayışına götürecekti (Kuruyazıcı, 2001: 3-24).

Yabancı olan ülkede kök salmak, kökleri yerinden sökülmiş olmak, köklerini yitirmek gibi imgeler bu yazarlarımızın yapıtlarında karşımıza çıkmaktadır. Bu imgeler bir noktadan sonra *vatan arayışı* ile de birleşmektedirler.

Vatan arayışı içinde olan ve Alev Tekinay'ın da aralarında bulunduğu bu ikinci yazarlar kuşağı için Almanya ikinci vatan olmuş gibi görülse de, arada kalmışlık, **Araf**'ta oluş hali ağır basmaktadır.

1980'den sonra Almanya'da yaşayan Orhon Murat Arıburnu, ikiye bölünmüşlüğü şöyle dile getiriyordu:

*"Bir yürek, ikiye bölünmüş umarsız, Yurdunda,
Anadolu'da kaldı bir yarısı, Öbür yarısı Almanyalı Anadolu'da"*

Alev Tekinay ise yaşadığı duygularını, artık Alev Tekinay denilince akla gelen; *Acı Ağacı* adlı şiirinden şu dizelerle dile getirmektedir.

*"Bir ağacım ben
Kökleri Anadolu toprağında
Çiçekleri Almanya'da"* (Alev Tekinay-Acı Ağacı)

ve "**Arada**" adlı şiirinde ise;
*"Değişiyorsam yine de aynı kalarak
Ve bilmiyorum artık kim olduğumu
garderobla bavul arası,*

işte benim dünyam orası" (Alev Tekinay-Arada) demektedir.

"Arada oluş" farkında olmasalar da o kadar ruhlarına işlemiş olmalı ki, şiirlerinde, kitap adlarında ve söyleşilerinde bunu dile getirmektedirler. Nevhel Cumart'ın, *İki Dünya Arasında*, adlı kitabı gibi.

80'li yıllarda Monika Frederking, *bu edebiyat ne "gerçek" Alman Edebiyatı ne de Türk Edebiyatı, aksine Alman dilinden ve Edebiyatından ve değişik göç etmenlerinden etkilenmiş ve bu etkiyi işleyen edebiyattan başka bir şey değildir* (Frederking, 1985: 41) , diyerek bu Edebiyatı Türk-Alman Edebiyatı arasında, sınırları belli olmayan bir yere oturtmaktadır. Bu sınıflandırmasında haksız da sayılmazdı. İkinci kuşak yazarlarımız Almanca yazıyorlardı, ancak Türk Kültüründen besleniyorlardı; Yazılan dil Almanca olmasına karşın, tınısı faklıydı, Türkçe kokan bir Almancaydı, çoğu kez Türkçe düşünülüp Almanca yazılıyordu, öyle ki çocukların pamuk teyzeleri "Baumwolltante"; anadil ise "Mutterzunge" olmuştu. Bunlardan başka örneklere de rastlamak mümkündür:

• Ağır ağır çıkacaksın bu merdivenleri: *Langsam, langsam wirst du steigen auf diese Treppen...*

- Başınız sağ olsun: *Ihr eigener Kopf soll gesund bleiben.*
- Tatlı yiyelim tatlı konuşalım: *Wir müssen süß essen, süß reden.*

Bu tür Türkçe kalıpları tercüme ederek kullanmaları onları Alman Edebiyatından, Alman yazarlarından farklılaştırıyordu; bu sözcükler, Türklerin kültürlerini,

değerlerini, düşünce yapılarını tanıtmaya yönelik yeni ufuklar açan birer pencere oluyordu Almanların karşısında.

90'lı yıllarda, *Üç Şekerli Demli Çay*'la **Renan Demirkan** ve *Hayat bir Kervansaray* adlı romanıyla Ingeborg Bachmann ödülünü alan ve bugüne kadar edebiyat hayatına yaptığı katkılarıyla 2004 yılı kasım ayında Almanya'nın en büyük edebiyat ödülllerinden birisi olan Heinrich-von-Kleist ödülüne layık görülen **Emine Sevgi Özdamar**, edebiyat hayatlarına başlamışlardır. 1995 yılında ilk kitabı "Kanak Sprak" la kült yazar haline gelen, Almanya'daki Türklerin Malcolm X'i olarak anılan Feridun **Zaimoğlu** da bu yazarlar ordusuna katılmıştır.

Türkiye sınırları dışında Almanya'da oluşan bu edebiyat, artık kültürler arasında köprü olmak için çabalamayan, "diaspora kimliği" denilen yeni bir kimlik kazanmış gençlerin ürettiği bir edebiyat haline gelmiş, bu yeni edebiyatın konuları da değişiklik göstermiştir; Örneğin Türkiye'de doğup Almanya'da yetişen İkinci kuşak yazarların ele aldığı kimlik sorunu, aile içi çatışma, Türkiye'ye geri dönüşte yeniden uyum sorunları ile Almanlarla uyum gibi konuların yerine Almanya'da doğmuş olan üçüncü kuşak yazarlar, çevre kirliliği, savaş, bilim, gerçeklik gibi global sorunları ele almaktadırlar. Kaldı ki birinci kuşak yazarlarımızın kullandığı göç sorunu, sıra özlemi gibi sorunlar artık dünden gelen esintiler olmaktan başka hiç bir şey değildir.

Özellikle ikinci kuşaktan yazarların da yavaş yavaş seslerini duyurmaya başlamalarıyla yazdıkları Almanların dikkatini çekmeye başlar. Almanya'da yaşayan ve Alman okur kitlesi için yazan 10 farklı ülkeden 16 yazar, 1985 yılında Bad Homburg'da Alman yazarlarla, eleştirmenlerle, edebiyatbilimcilerle, bu "sadece Almanların olmayan edebiyat"ı (Eine nicht nur deutsche Literatur. Zur Standortbestimmung der "Ausländerliteratur") tartışmak, konumunu ve geleceğini saptamak üzere bir kolokyumda biraraya gelirler (Ackermann; Weinrich: 1986). Kolokyumda yabancıların yaratmış oldukları bu edebiyat, "misafir işçi edebiyatı" (Gastarbeiterliteratur) olarak nitelendirilir. Bu nitelendirmeye karşı çıkanların başında Türk yazarlar gelir. Örneğin "Edebiyat edebiyattır" başlıklı yazısında Yüksel Pazarkaya, kendisinin misafir işçi yazarı olmadığını ve metinlerinin de kesinlikle misafir işçi edebiyatına dahil edilemeyeceğini kesin bir ifadeyle dile getirir (Ackermann; Weinrich, 1986: 60).

Farklı ortamlarda ve bağlamlarda da olsa birçok yazar benzer düşünceleri savunur. Aysel Özakin da misafir işçi edebiyatı/göçmen işçi edebiyatına dahil edilmeyi kabul etmez. Türkiye'yi terk etmeden önce yazar olduğunu ve ele aldığı konular bakımından bu alana dahil edilemeyeceğini belirtir (Wierschke , 1997:181).

Araştırmacı Irmgard Ackermann, 1982 yılında "*Misafir Edebiyatı*" (*Gastliteratur*) dediği bu edebiyata, 1984 yılında "*yabancılar edebiyatı*" (*Auslaenderliteratur*) demeye başlamıştır.

Bu adlar dışında ayrıca bu edebiyata 80'li yıllarda; *Migrantenliteratur* (**Göçmen Edebiyatı**) *Migrationliteratur* (**Göç Edebiyatı**) *Minoritätenliteratur* (**Azınlıklar edebiyatı**) gibi isimler verilmiştir. Ancak "Göçmen Edebiyatı" terimine bizzat yazarların kendisi de karşı çıkmaktaydı.

Araf'taki Edebiyat

Yazarlarımızın ele aldıkları önemli konulardan birisi de, iki farklı dünya ve iki farklı kültür arasında sıkışıp kalan gençlerimizin kimlik arayışlarıdır. Bu çocukların ve gençlerin iki ayrı kültür dünyası arasında yaşamalarından kaynaklanan kimlik arayışları sonunda onları neredeyse kendi köklerinden

kopmaya kadar götürmektedir. Zira iki kültürlü ve iki dilli yaşamları, bu çocukların sağlam ve sağlıklı bir kimlik oluşturmalarını da engeller. Ne Türk ne Almandır onlar. Yukarda da değindiğimiz gibi, evde Türk dışarıda ise Alman olmak zorundadırlar. Bu durum gençlerde kimlik bunalımına, hatta kimlik kaybına bile neden olmaktadır. Yazarlar, örneğin Livaneli'nin 1978 yılında yazdığı ve *Arafatta Bir Çocuk* (Livaneli, 1978) olarak adlandırdığı, 1985 yılında Almancaya, *Ein Kind im Fegfeuer* (Livaneli: 1985) olarak çevrilen kitabında da görüldüğü üzere, bu iki dil ve iki kültürlü yetişen çocuklarda, kendilerini hiç bir yerde vatanında hissetmeyen bir kimlik oluştuğunu ve bu çocukların gün geçtikçe anne ve babalarına, vatanlarına ve kültürlerine yabancı kaldıklarını gerçekçi bir biçimde ortaya koymaktadırlar (Özyer, 2001: 83-93).

Artık yeni bir edebiyat oluşmuş ve bu edebiyatı Alman Edebiyatı içerisine mi, yoksa Türk Edebiyatı içerisine mi dahil edilmesi gerektiği tartışmaları başlamıştı. Verilen isimlerden de anlaşılacağı gibi, Araştırmacı-bilim adamları bu edebiyatı sınıflandırmakta zorlanıyorlardı. Almanya'ya geliş sebepleri mi, yazarların milliyetleri ya da kökenleri mi baz alınacak, yoksa kullandıkları dil mi? Bu edebiyat milliyet baz alınacaksa *Türk Edebiyatı*na, dil baz alınacaksa, özellikle 80'li yıllardan sonra oluşan edebiyat Almanca yazıldığı için *Alman edebiyatı*na dahil edilecekti, ancak bu o kadar kolay olmayacaktı. Zira Alman Edebiyatına dahil etmeyi, ya da öyle adlandırmayı kimse düşünmemiştir, akıllarından geçmemiştir, en iyi ihtimalle, Manfred Durzak ve Nilüfer Kuruyazıcı İstanbul'da sunulan bildirileri topladıkları kitaba verdikleri isimde, öteki Alman Edebiyatı terimini kullanmışlardır ki, bizce bu da rencide edicidir. Son zamanlarda *Türk-Alman* ya da *Alman-Türk* terimleri nadiren de olsa görülmeye başlamıştır.

Bu konudaki bir başka çıkmaz ise, Türk yazarların yazdığı eserler, Alman edebiyat eleştirmenlerince pek ele alınıp yeterince tanıtılmamasıdır. Alman edebiyatı uzmanlarınca bu eserlere, sanat düzeyleri, biçim ve üslup değerleri yönünden değil, daha çok içerdikleri konular açısından bakılmaktadır. Bunların, Alman edebiyat ürünlerinin estetik beklentilerini gerçekleştiremedikleri ve edebî haz sunmaktan uzak oldukları ve "edebî değer" bağlamında Alman edebiyatı ile organik bağdan yoksun oldukları ve kültürel sembiozu gerçekleştiremedikleri kanısı hakimdir. Dolayısıyla Almanca yazan Türklerin Alman edebiyat geleneğini iyice sindirdikten sonra, diğer bir anlatımla ancak birkaç kuşak sonra Alman edebiyatına mal olabilecekleri düşüncesi vardır (Zengin, 2000:103-128).

Akademik gözle baktığımızda, Almanca yazan Türkler konusunda araştırma yapan Alman edebiyatından uzmanların sayısı arzu edilen seviyede değildir. Adı geçen uzmanlar arasında başta Irmgard Ackermann ve Harald Weinrich olmak üzere Monika Frederking, Walter Raitz, Riemann, Peter Seibert gibi isimler ilk anda sıralanabilir (Öztürk, 1995: 85).

Türkiye'de açısından bakıldığında, sözünü ettiğimiz bu edebiyat, Türkiye germanistlerinin dikkatini çekmiş, çekmeye de devam etmektedir ve yapılan çalışmalara verilen isimlerle olsun, ya da özel çalışmalarla olsun bu edebiyatı isimlendirme çalışmaları devam etmektedir (Ekiz : 2007)

Bir de bu edebiyatın mensuplarının ödül sorunu vardır. Alman kökenli olmayıp, Almanca eser veren yazarların *Edebiyata* yaptıkları önemli hizmetleri için 1985 yılından beri verilmekte olan ve adını Fransa kökenli olup Almanca yazan, ancak şu anda Almanya'da yazarlık hayatlarına devam eden yazarlarımızdan daha şanslı olduğu kabul edilen, daha yaşarken alman Edebiyatçısı olarak kabul edilmiş olan (Stratthaus, 2005) *Adalbert Chamisso*'dan alan ödülle yabancı kökenli yazarlar tanıtılıyor ve teşvik ediliyorlardı. Vakıf bu ödülün amacını, *Almanlarla yabancıların bir arada yaşamalarına verdikleri desteğe yeni bir soluk kazandırmak* (Kuruyazıcı, 2001: 14) olarak açıklıyordu. ancak bu ödülün sadece Almanca yazan yabancı yazarlara veriliyor olması, onların Alman *edebiyatından* sayılmadıkları anlamını taşıyordu. Bu açıdan bakıldığında verilen bu ödül dikkat çekicidir. Bu ödülü alan yazar, ödülü almakla yabancı olduğunu kabul etmekteydi ve bize göre artık istese de Alman edebiyatından sayılmayacaktı. Bu durum adeta yazarların Alman edebiyatından sayılmamaları için yapılan gizli bir antlaşma niteliği taşıyordu.

Sonuç

Günümüz Türk Diaspora yazarları her ne kadar global sorunları işliyor olsalar da, ne Alman ne de Türk Edebiyatı içinde yer bulamamakta. Bir taraftan aldıkları Chamisso ödülleriyle Almanlara, Almanya'ya yabancı, diğer taraftan Türkiye de tanınmadıkları ve dolayısıyla Türk Edebiyatından sayılmadıkları için yine yabancı olarak değerlendirilmektedirler. Dolayısıyla da oluşturdukları bu Edebiyat, bizce şimdilik Araf'taki Edebiyat'tır.

Ancak kanımızca *Emine Sevgi Özdamar* gibi, *Feridun Zaimoğlu* gibi, *Selam Berlin* adlı ilk romanıyla Büyük alman roman ödülünü alan *Yade Kara* gibi yazarlarımız, büyük isimler arasına girmeye devam ettikleri müddetçe en kısa zamanda Araf'ta olmaktan da kurtaracaklardır. Benim acizane isteğim, bu yazarlara sahip çıkarak bunları olabileceksin Araf'ın beri tarafına, Türkiye tarafına çekmektir. Bunu yaparken onları Almanya'da yapıldığı gibi (Ilija: 2000) ötekileştirmeden (Durzak; Kuruyazıcı: 2004), bizden birileri olduğunu, onları okuyarak, onları tanıyarak, onları kabul ederek yapmalıyız. Almanca yazan Türklerin eserleri son zamanlarda Türk Alman Edebiyatı, bazen de en yeni Alman-Türk Edebiyatı (Tuschick: 2000) adı altında toplanmıştır. Türk yazarlarla ilgili araştırma yapan Irmgard Ackermann, bu terimden pek memnun olmadığını belirtmekte ve yayımladığı seçkiye Alman Dilindeki Türkler (Türken Deutscher Sprache) terimini kullanmıştır (Aytaç 1995:237).

Kaynakça

- Ackermann, I. (1983), In zwei Sprachen leben (Hrsg.), Dtv Verlag.
Ackermann, I.(1986). HaraldWeinrich: Einenicht nur deutscheLiteratur. Zur Standortbestimmung der "Ausländerliteratur". München: Piper.

- Aytaç, G. (1995). "Almanca Yazan Türklerin Artıları, Eksileri", in *Edebiyat Yazıları III*, Ankara:Gündoğan.
- Baypınar, Y. (1992). "Türk Şairleri Türkçeye Çevirmek", Littera Edebiyat Yazıları, cilt 3.
- Durzak, M. und Kuruyazıcı, N. (Hrsg.) (2004), *Istanbul Vorträge*.
- Ekiz, T.(2007) Avrupa Türk Edebiyatı ve bir temsilcisi: Emine Sevgi Özdamar, Ankara: Çankaya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Journal of Arts and Sciences Sayı: 7.
- Frederking, M. (1985) *Schreiben gegen Vorurteile-Literatur türkischer Migranten in der BRD Berlin: Express Edition*.
- Frisch, M. (1991). *Yabancımanın Baskısı, Hürriyet Gösteri Max Frisch eki*.
- Ilija, T. (Hg.) (2000) *Döner in Walhalla. Texte aus einer anderen deutschen Literatur*. (Köln: Kiepenheuer & Witsch)
- Kuruyazıcı, N. (2001) *Almanya'da oluşan yeni bir edebiyatın tartışılması, Gurbeti Vatan Edenler*, Ankara : Kültür bakanlığı yayınları, Kültür Eserleri.
- Livaneli, Z. (1978) *Arafatta Bir Çocuk*, Doğan kitap.
- Livaneli, Z. (1985). *Ein Kind im Fegefeuer*, Berlin: Ararat Verlag.
- Öztürk, K.(1995). *Der Beitrag der Emigrantenliteratur zur interkulturellen Gesmanistik*. Eskişehir: Tagungsbeiträge des V. türkischen Germanistik Symposiums.
- Özyer, N. (2001) *Türk Yazarlarının Alman Çocuk ve Gençlik Edebiyatına katkısı*. Gurbeti Vatan Edenler, Ankara : Kültür bakanlığı yayınları, Kültür Eserleri.
- Pazarkaya, Y. (1986). *Literatur ist Literatur, Eine nicht nur deutsche Literatur*, Irmgard Ackermann ve Harald Weinrich(yay.) München: Pieper.
- Stratthaus, B. (2005) *Was heißt „interkulturelle Literatur“?* Essen: Duisburg-Essen Üniversitesinde sunulmuş doktora tezi.
- Şenocak, Z. (1986). *Plädoyer für eine Brückenliteratur, Eine nicht nur deutsche Literatur*, Irmgard Ackermann ve Weinrich, Harald (yay.) München: Pieper.
- Tuschick, J. (Hg.) (2000): *Morgen Land. Neueste deutsche Literatur*. Frankfurt/Main: Fischer Taschenbuch.
- Wierschke, A. (1997) *Auf den Schnittstellen kultureller Grenzen tanzend : Aysel Özakin und Emine Sevgi Özdamar*. Tübingen: Stauffenburg-Verlag.
- Sabine F. (1997). *Moray Mc Gowan (Hrsg.) Denn du tanzt auf einem Seil: Positionen deutschsprachiger MigrantInnenliteratur*. Tübingen: Stauffenburg Verlag,
- Zengin, D. (2000). *Göçmen Edebiyatı'nda Yeni Bir Yazar. Mehmet Kılıç ve "Fühle Dich Wie Zu Hause" Adlı Romanı*. Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi 40.